

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Ex litteris 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

12 Jam quod ad instrumentum authenticum at-
tinet, hoc nomen derivatur à verbo Græco
ἀπὸ τῆς ἀθεντίας, quod Latine est auctor, ita quod au-
thenticum idem sit, quod certi auctoris, vel, ut
non malè interpretatur Panormit. *hic*, ex seu-
toritatem habens, id est certam fidem. Quale
est omne instrumentum, quod legitime proba-
tur per testes inscriptos instrumento, vel quod
publica manu, hoc est à tabellione confectum est,
aut habet authenticum sigillum, *text hic in cap. 2,*
puta Episcopi, Capituli, Principis, sive etiam cu-
juscumque judicis, in iis scilicet rebus, quæ ad
suam jurisdictionem pertinent. *Glossa hic in d. c. 2,*
*& latè Specul. de probat. § fin. vers. Decimò per litte-
ras.* Atque hoc instrumentum authenticum
quandoque originale dicitur, respectu scilicet
exemplorum, sive copiarum, quæ ex ipso desu-
muntur, *l. 2, D. hoc tit.* Nam & hinc tabulæ & rati-
ones authenticæ appellantur illæ, quæ à Prin-
cipe factæ certam fidem habent, ut in *l. Cetera 4,*
in fine D. Familia ercise.

13 Quare hic notandum est, authenticum instru-
mentum latius patere, quàm instrumentum
publicum. Nam authenticum dicitur, quod
qualicumque modò per se fidem facit, vel face-
re potest: publicum verò, quod per publicam
manum, id est Notarium legitime confectum est.
Ad eò ut publicum instrumentum, sub authenti-

co tamquam genere suo contineatur, sicut con-
stat ex textu nostro *in d. c. 2.*

Quibus certe consequens est, aliam scriptu-
ram, quæ authentica non est, privatam dici.
Quamvis etiam non malè dixerimus, & eam scri-
pturam privatam dici posse, quæ privatà manu
scripta est; licet alioqui & authentica sit, ex iis,
quæ jam antè dicta sunt.

Postremò, quod spectat ad exemplum sive co-
piam instrumenti publici vel authentici, hoc ut
fidem mereatur necesse est, quòd auctoritate ju-
dicis per Notarium ex ipso originali desumptum
sit, *c. fin. h. tit.* aliter enim non probat, *per text. in
hoc c. 1, & in l. 2, D. eod. & in Auth. Si quis in aliquo C,*
De edendo. Dico, auctoritate judicis; si scilicet ab
una parte petatur exemplum fieri: nam si utra-
que pars consentiat in exemplum, non opus est
auctoritate judicis, juxta Bart. communiter re-
ceptum, *in d. Auth. Si quis in aliquo, teste Covarr.*
Pract. qq. c. 21, num. 5, in fine, idque ratione confen-
sus utriusque, quo sibi partes præjudicare pos-
sunt. Nihilominus pars adversa abfens semper
citanda est ad exemplum desumendum, propter
regulam hanc generalem, quòd ubi pars ex ali-
quo laedi potest, semper citari debeat, *per text. in l.
Namita Divus 79, D. De adopt. in l. De unoquoque 47,*
*D. De re jud. & in l. In causa 14, § cognita D. De mi-
norib. Reliqua vide apud Covarr. d. c. 21, & Dd. in d.
Auth. Si quis in aliquo.*

In Cap. Ex litteris 3.

S U M M A R I A.

1. Facti species.
2. Dubium circa textum expenditur.
3. Rasura in loco non suspecto non nocet.
4. Rasura non obist, ubi eadem manu scriptura mutata
& restituta est.
5. Rasura non restituta an vitietur totum instru-
mentum, an pars tantum?

Hoc Cap. agit de rasura instrumenti, quæ
sepe committitur per scribentem, aut a-
lium, dum instrumenti verba sive litteras
expungit, alias eorum loco substituendo. Facti
species ita se habet. † Quæstio mota erat inter
duos de quadam Capella, cujus decisionem cum
summus Pont. delegatis à se judicibus commis-
set, petiit reus conventus, sibi fieri inspiciendi
potestatem litteras delegationis: quas cum in-
spexisset, falsi eas arguit, quòd in narratione facti

abrasæ essent. Unde hac de re consultus Pont. re-
scribit, quòd propter hanc abrasionem litteræ
tamquam falsæ judicari non debeant, præsertim
(addens) cum & privilegia in nominibus posses-
sionem, id est prædiorum, nonnumquam abra-
dantur, & error statim corrigatur.

Hoc summi Pont. rescriptum, si simpliciter ac-
cipiatur, defendi non potest. Finge enim Titium
rescripto impetrasse à S. Pont. judicem delega-
tum in parva causa, ut scilicet ea de plano, absque
strepitu & figura judicii, & appellatione re-
motà, cognosceretur; hunc verò Titium, vel
alium, erasis verbis, *parva causa*, reposuisse *mag-
nam causam*, quam propter sui momentum non
facile Pont. demandasset de plano & sine appella-
tione cognosci, vel finge Titium impetrasse pri-
vilegio rem parvi valoris, & substituisse illi rem
maximi pretii. Quis non videt his & similibus
casibus magnam fraudem in ejusmodi abra-
sione

sione committi? Et tamen textus noster, si nudè ejus verba spectemus, non videtur hanc abrasionem improbare.

Unde hinc valde laborant Interpretes, quò sensu hic textus exaudiendus sit. Sunt enim qui intelligunt textum de litteris confirmatoris, de quibus agitur infra tit. De confirmat. utili vel inutili, cum ex collatione harum litterarum cum suo originali veritas facillè haberi possit. Alii verò de modica mutatione, puta litteræ unius aut syllabæ; secus de mutatione integri verbi. Alii textum procedere volunt, ubi correctio eadem scribentis manu reposita est, vel quando ex præcedentibus & subsequentibus verbis veritas ejus, quod abrasum est, colligitur. Quorum omnium sententias refert & rejicit Panorm. hic, nihilo tamen meliorem ipse interpretationem adferens; cum intelligat textum de abrasione, quæ facta est in loco non suspecto: † hanc enim minimè obesse ipse existimat. Quod etiam verum sit, per text. in c. Cum venerabilis 7. inf. De religiosis domib. in c. Cum olim 4. inf. De priv. & in c. Licet 5. vers. 4. inf. De crim. falsi. argum. ducto à contrario sensu: non tamen convenit textui, qui & de loco suspecto loquitur, ut in exemplis antè à me allatis.

Quare quartam sententiam veriore existimo, quæ videtur esse Innoc. & Goffredi apud eundem Panorm. hic, quæ & probatur Jasoni in l. fin. num. 19. C. De edicto D. Adr. toll. qui eleganter tradit, abrasionem non obstat, etiam in loco substantiali, hoc est, quæ rem ipsam, de qua agitur, principaliter concernit, ubi scilicet eadem manu scriptura mutata & restituta est: & id quidem incunctanter, ut loquitur textus hic in fine, vel etiam si, perfecto instrumento, Notarius in subscriptione sua testetur, se ejusmodi abrasionem fecisse tali vel tali lineâ. Vide laicius Felin. hic & Jasonem d. loco.

Porrò quæstionis est, An per hujusmodi rasuram non rectè restitutam, prout dictum est, vitietur totum instrumentum, an verò pars illa, in qua admittà est? Et rectè Resp. Panorm. hic, non vitari in capitulis separatis, arg. c. Si eodem tempore 9. De rescript. in 6. & per juris regulam, utile per inutile non vitatur, c. Utile De R. l. in 6. Aliter in depositione testis, quæ vitatur in totum, ratione partis falsæ, propter perjurium, quod personam testis indignam reddit testimonio ferendo, c. Testimonium 54. sup. De testib. & attest.

In Cap. Contigit 5.

NOta ex hac Decretali, privilegium, sive aliud instrumentum, in judicio productum, integrè exhibendum esse, & legendum, audiente parte adversa. Non tamen alterius

articuli, quàm de quo controversia est, descriptio concedi debet, ad evitandam captionem, quod & in c. 1. sup. eod. monuimus.

In Cap. Inter dilectos 6.

SUMMARIA.

1. Consumptio, rasio, & corruptio quatenus vitient instrumentum
2. Corruptio sigilli non vitiat instrumentum publicum.

HOc Cap. cum contentio esset inter Abbatem S. Donati & Procuratorem Archiepiscopi Mediolanensis, ratione bonorum & jurium, quæ petebat Abbas sibi restitui, & cum ad probandam intentionem suam certa instrumenta adduxisset, quæ partim consumpta, partim deleta, & quorum sigilla partim corrupta erant, ita ut dignosci non possent, factum est, quòd Abbas causâ ceciderit, absoluto procuratore Archiepiscopi, propter juris regulam: Cum

sunt partium jura obscura, reo favendum est potius, quàm actori, c. Cum sunt De R. l. in 6. quæ hic in fine allegatur.

In quo hoc animadvertendum est, quòd etiam summus Pontifex in decisione hujus controversiæ omnia hæc conjunxerit, quòd scilicet instrumenta partim consumpta, partim deleta, partim corrupta essent, unum tamen ex his sufficere ad subvertendum instrumentum, si consumptio vel litura in partibus substantialibus instrumenti acciderit, quod prudentis Judicis erit arbitrari, c. fin. inf. De crim. falsi: quemadmodum & de sigillo instrumenti, utrum enormiter læsum sit, ut rectè tradit Panorm. hic.

Intellige tamen de sigillo instrumenti privatâ manu,